

Kan en konstituent være både subjekt og objekt på samme tid?

– om indlejrede infinitivsætninger på dansk

Sten Vikner

Ifølge Mikkelsen (1911: 109, §39) er *hende* i *De så hende reparere bilen* både objekt for *se* og subjekt for *reparere*. Hansen & Heltoft (2011: 1419) foreslår en lignende analyse, hvorimod Diderichsen (1946: 217, §86) og Togeby (2003: 80, 212-215) mener at objektet for *se* er hele den indlejrede infinitivsætning *hende reparere bilen*. Jeg er enig i sidstnævnte analyse, og jeg vil sammenholde denne konstruktion med den beslægtede *De forbød hende at reparere bilen*. Begge bliver ofte karakteriseret som 'akkusativ med infinitiv', og begge får konstruktionskoefficienten O':S" hos Hansen & Heltoft (2011). Jeg vil fokusere på forskellene mellem de to konstruktioner, og jeg vil foreslå følgende forskel: I konstruktionen med *se* er det hele *hende reparere bilen* der er objekt for matrixverbet, og *hende* er subjekt for *reparere*. I konstruktionen med *forbyde* er det derimod kun *hende* der er objekt for matrixverbet, og subjektet for *reparere* er et usynligt element (en såkaldt tom kategori) der er koreferent med *hende*.

According to Mikkelsen (1911:109, §39), *hende* 'her' in *De så hende reparere bilen* 'They saw her repair the car' is both the object of *se* 'see' and the subject of *reparere* 'repair'. Hansen & Heltoft (2011:1419) suggest a similar analysis, whereas Diderichsen (1946:217, §86) and Togeby (2003: 80, 212-215) suggest that the object of *se* 'see' is the entire embedded infinitive clause *hende reparere bilen* 'her repair the car'. I agree with the latter analysis, and I will compare this construction to the related *De forbød hende at reparere bilen* 'They forbade her to repair the car'. Both are often characterised as 'accusative with infinitive', and both receive the construction coefficient O':S" in Hansen & Heltoft (2011). I will focus on the differences between the two constructions, and I will suggest the following difference: In the construction with *se* 'see',

it is all of *hende reparere bilen* 'her repair the car' which is the object of the matrix verb, and *hende* 'her' is the subject of *reparere* 'repair'. In the construction with *forbyde* 'forbid', it is only *hende* 'her' which is the object of the matrix verb, and the subject of *reparere* 'repair' is an invisible element (a so-called empty category kategori) which is coreferent with *hende* 'her'.

1. Indledning

Som det fremgår af (2), skelner Mikkelsen (1911: 109) mellem to typer af sætninger med indlejrede infinitivsætninger, nemlig dem hvor infinitivsætningen er indlejret uden *at* under et (aktivt) matrix-verbum som fx *se*, som (1a), og dem hvor infinitivsætningen er indlejret med *at* under et (aktivt) matrixverbum som fx *forbyde*, som (1b):

(1a) De så hende reparere bilen.

(1b) De forbød hende at reparere bilen.

(2a) Navnemåde efter genstandsled sættes ved udsagnsordene *se, høre, føle, lade* og *bede*, således at genstandsleddet for disse udsagnsord efter meningen tillige er grundled for navnemåden, der sættes uden *at*, f. eks. *Jeg så lynet slå ned*

Mikkelsen 1911:109, §39

(2b) Udtrykkene *tillade, byde, forbyde, befale, lære* o.fl. *en at gøre noget* er ikke at opfatte på denne måde. Da det hedder *tillade, byde* o.s.v. *en noget*, har man i ovennævnte udtryk en hensynsbetegnelse og en navnemåde som genstandsled. Mikkelsen 1911:109, §39, anm. 2

Ifølge Mikkelsen er *hende* i (1a) altså det direkte objekt, og han siger ikke hvilken ledfunktion infinitivsætningen udfylder. I (1b) er *hende* derimod det indirekte objekt, og infinitivsætningen er det direkte objekt.

Muligvis antydes det med formuleringen "efter meningen" i (2a) at *hende* ikke er det syntaktiske subjekt for infinitiven i (1a). På den anden side, hvis Mikkelsen med "efter meningen" udelukkende mener at *hende* i (1a) er "semantisk subjekt" for infinitiven (dvs.

hende refererer til den størrelse som også er agens for infinitiven), så er dette jo også tilfældet for *hende* i (1b).

I denne artikel¹ vil jeg argumentere for en anden og mere udfoldet analyse af forskellen mellem de to sætningstyper, nemlig en generativ analyse der bygger på bl.a. Vikner (1985: 6, 1987: 269), Haegeman (1994: 169, 278) og Platzack (1998: 151-154, 156-157). Først vil jeg dog kort betragte tre andre analyser af forskellen i (1) i dansk grammatisk forskning, nemlig Diderichsen (1946), Togeby (2003) og Hansen & Heltoft (2011).

- (3a) Infinitivneksus optræder i sin reneste Form kun som Objekt for Sanseverberne (*se, høre, føle, mærke* osv.) samt *bede, byde* og *lade*.

Diderichsen 1946: 217, §86

- (3b) Fra den egentlige Infinitivneksus maa adskilles sekundær Neksus (§ 71 Till. 2) mellem en Infinitiv (med *at*), der staar som direkte Objekt eller tilknyttet ved Præposition, og et (indirekte, henh. direkte) Objekt: *Jeg lærte ham at læse* (jf. *Jeg lærte ham det! Læsning*) | *Vi bad hende om at synge for os* (jf. *Vi bad hende om en Sang*).

Diderichsen 1946: 217, §86, Tillæg 1

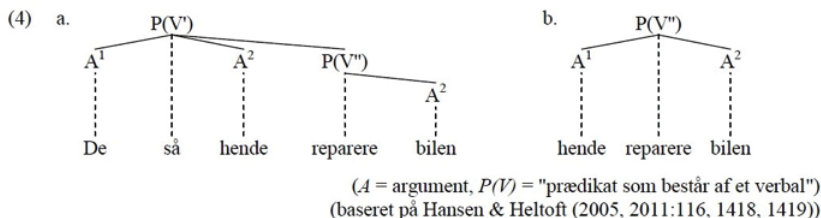
Ifølge Diderichsen er det direkte objekt i (1a) altså infinitivsætningen, inklusive *hende*. Hvad (1b) angår, er Diderichsen enig med Mikkelsen: *hende* er det indirekte objekt, og infinitivsætningen er det direkte objekt. Denne analyse findes også hos Togeby (2003: 80, 212-215).

Ifølge Hansen & Heltoft (2011: 1418) kan sanseverberne, og dermed *se* i (1a), optræde ”både som divalente og som trivalente verber”. Hvis *se* optræder som divalent, er analysen af (1a) den samme som hos Diderichsen og Togeby, hvor det direkte objekt i (1a) er infinitivsætningen, inklusive *hende*.

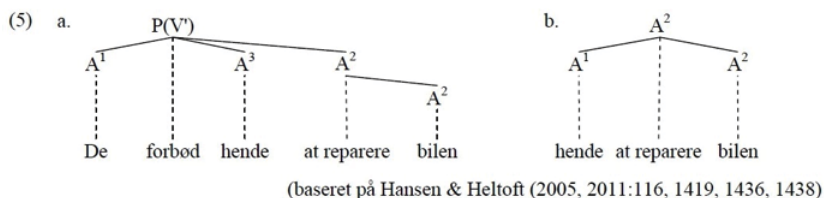
Hvis *se* derimod optræder som trivalent, er analysen af (1a) mere som hos Mikkelsen, hvor det direkte objekt i (1a) er *hende*, og hvor *hende* også samtidig er subjekt for infinitiven. Dette ses i Hansen & Heltofts (2011: 1419) illustration af den trivalente konstruktion.

¹ Tak for hjælp og kritik til Carl Vikner, Henrik Jørgensen, Kasper Boye, Kathrine Thisted Petersen, Ken Ramshøj Christensen og Ole Togeby, og til deltagerne i festseminaret på Aarhus Universitet i anledning af 100-året for udgivelsen af Mikkelsen (1911).

Her repræsenteres *hende* i (1a) som objekt for matrixverbet, (4a). Derefter står der: ”Man kan supplerende tegne en prædikation med objektet som indholdssubjekt”, dvs. som A^1 i den supplerende tegning (4b).

Denne analyse minder dermed om Mikkelsens, idet *hende* både er objekt for *se*, jf. (4a), og indholdssubjekt for *reparere*, jf. den supplerende tegning (4b) som er mit forsøg på at visualisere Hansen & Heltoft.

Hansen & Heltofts (2011: 1419) analyse af (1b), *de forbød hende at reparere bilen*, er trivalent. I lighed med (4) må *hende* i (1b) dermed antages at være både det (indirekte) objekt for matrixverbet, A^3 i (5a), og indholdssubjektet for den indlejrede infinitivsætning, dvs. A^1 i den supplerende tegning (5b).

Følgende er et skematisk overblik over de ovennævnte analyser, inklusive den analyse jeg vil argumentere for i resten af artiklen.

Mikkelsen (1911: 109)

(6a.i)	De så	[hende]	<i>hende</i> = GENSTANDSLED
(6a.ii)		[hende]	reparere bilen <u>OG</u> GRUNDLED
(6b)	De forbød	[hende]	[at reparere bilen]

Diderichsen (1946: 217), Togeby (2003: 80, 212-215)

(7a)	De så	[[hende]	reparere bilen]	”REN INFINITIVNEKSUS”
(7b)	De forbød	[hende]	[at reparere bilen]	”SEKUNDÆR INFINITIVNEKSUS”

Hansen & Heltoft (2005, 2011: 126, 1417-20, 1438)

(8a)	De så	[[hende]	reparere bilen]	<i>se</i> = DIVALENT
(8b.i)	De så	[hende]	[reparere bilen] O':S'' ²	<i>se</i> = TRIVALENT
(8b.ii)		[[hende]	reparere bilen]	"SUPPLERENDE TEGNING"
(8c.i)	De forbød	[hende]	[at reparere bilen] IO':S''	<i>forbyde</i> = TRIVALENT
(8c.ii)		[[hende]	at reparere bilen]	"SUPPLERENDE TEGNING"

Et generativt alternativ (fx Vikner 1985: 6, 1987: 269, Haegeman 1994: 169, 278)

(9a)	De så	[[hende]	reparere bilen]	EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)
(9b)	De forbød	[hende,]	[PRO _i at reparere bilen]	OBJECT CONTROL

Der er to grundlæggende spørgsmål som hver af analyserne bør kunne besvare:

- Hvis *hende* er subjekt for *reparere* i (6a)/(7a)/(8a) og (9a), hvor er så objektet for *se*?

(10a) (6a) - Mikkelsen:

Objektet for *se* er også *hende*.

(10b) (7a) - Togeby, (8a) - Hansen & Heltoft og (9a) – denne artikel:

Objektet for *se* er hele den indlejrede nfinitivsætning
[*hende reparere bilen*].

- Hvis *hende* er objekt for *forbyde* i (6b)/(7b)/(8c) og (9b), hvor er så subjektet for *reparere*? (og ligeledes, hvis *hende* er objekt for *se* i (8b), hvor er så subjektet for *reparere*?)

(11a) (6b) - Mikkelsen og (7b) - Togeby:

Ikke helt klart hvordan subjektet for *reparere* er repræsenteret .

(11b) (8b) - Hansen & Heltoft:

Subjektet for *reparere* er også *hende*, jf. "den supplerende tegning" (4b).

(11c) (8c) - Hansen & Heltoft:

Subjektet for *reparere* er også *hende*, jf. "den supplerende tegning" (5b).

(11d) (9b) - denne artikel:

Subjektet for *reparere* er et implicit (ikke-hørbart) subjekt for infinitiven, som noteres med *PRO*.

Hvad (11a) angår, mener jeg at der er brug for mere eksplicite og udtømmende svar.

Hvad (10a) og (11b,c) angår, mener jeg at de er problematiske, fordi deres analyse ”overgenererer”, dvs. sådanne analyser ville forudsige at andre konstruktioner med lignende egenskaber også var mulige selvom dette ikke er tilfældet. Det er efter min mening højst problematisk at tillade det samme element at udfylde to eller flere grammatiske funktioner (fx at være subjekt og objekt på samme tid), idet der er mange tænkelige men umulige konstruktioner hvis umulighed netop ligger i at et element ikke kan have mere end en grammatisk funktion, og deres umulighed ville man så ikke længere kunne forklare.

I de følgende afsnit vil jeg prøve at vise hvorledes de svar der tilbydes i analyserne i (9a,b), kan siges at være eksplicite og udtømmende, uden at de fører til overgenerering.

2. ”*Exceptional case marking*”-konstruktionen

(9a) De så [[hende] reparere bilen] **EXCEPTIONAL
CASE MARKING**

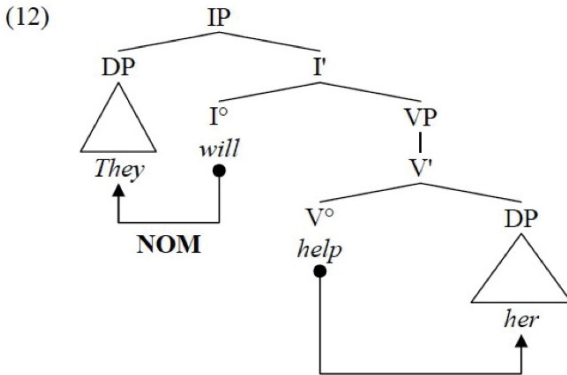
(9b) De forbød [hende_i] [PRO_i at reparere bilen] (OBJECT CONTROL)

(9a) indeholder et tilfælde af ”exceptionel kasusmarkering” (ECM), dvs. det at et subjekt, *hende*, får tilskrevet en exceptionel kasus (nemlig akkusativ, ikke nominativ) på en exceptionel måde (nemlig fra en kasustilskriver der står uden for, ikke inden i, sætningen med *hende*).

Det ”normale” for et subjekt er at få tilskrevet nominativ inden i dets egen sætning (fra den position der hedder I°). Det ”normale” for akkusativ er at blive tilskrevet af et verbum (eller en præposition) til dets komplement.³

² O':S" hos Hansen & Heltoft (2011: 125, 1419) betyder at indholdssubjektet for reparere = udtryksobjektet for se/forbyde.

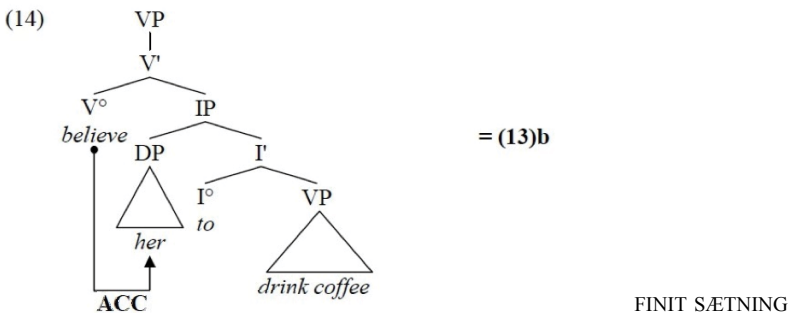
³ Se Bjerre et al. (2008) og Vikner (2012) for en indføring i den generative sætningsanalyse jeg anvender her, og for en sammenligning med Diderichsen (1946).

Hvilken kasus et subjekt får tilskrevet, afhænger således af om det er subjekt i en finit eller infinit sætning. Finitte subjekter får altid nominativ tilskrevet inden for deres egen sætning, hvorimod infinitte subjekter ikke får nogen kasus tilskrevet, og derfor må klare sig på anden måde, fx ved ECM. Selvom ECM er mere hyppig på engelsk, (13b), forekommer det også på dansk, (15b):

(13a) I believe that [_{IP} she drinks coffee]. FINIT SÆTNING

(13b) I believe [_{IP} her to drink coffee]. INFINIT SÆTNING

undværes i (17), og at den kasus som *Mary* får tilskrevet, er den kasus som *for* normalt tilskriver, nemlig akkusativ. Dette kan ses på at *Mary* kan byttes ud med et akkusativpronomen, *her*, og ikke med et nominativpronomen, *she*.

På engelsk kan man endvidere tydeligt se at det subjekt der får tilskrevet ECM, ikke også er objekt for ECM-verbet, på grund af de klare semantiske forskelle mellem følgende betydninger:

	objekt			objekt
(19a)	I believed [him].	≠	b.	I believed [him to be lying].
(19c)	I expected [her].	≠	d.	I expected [her not to turn up].
(19e)	I wanted [my computer].	≠	f.	I wanted [my computer to be somewhere else].
(19g)	I understood [them].	≠	h.	I understood [them to speak only Martian].

Pointen her er at et objekt for *believe* er noget man tror (eller tror på), og derfor tror referenten for subjektet *I* på referenten for objektet *him* i (19a). I (19b) er dette netop ikke tilfældet, *I* tror ikke på *him*, tværtimod tror referenten for *I* at referenten for *him* ikke taler sandt. Dette forklares ved at objektet for *believe* i (19b) ikke er *him* men [*him to be lying*], idet *him* udelukkende er subjekt for *to be lying*. Noget tilsvarende gælder i de andre eksempler, hvor elementerne *her*, *my computer* og *them* tilskrives helt forskellige egenskaber alt efter om de er objekter for hovedsætningens verbum, (19c,e,g), eller subjekter i bisætningen, (19d,f,h).

På dansk er det kun sanseverberne (*se*, *høre*, ...) der er ECM-verber, og med sanseverber er det ikke så nemt at påvise semantiske forskelle svarende til dem i (19), jf. at (20a) ikke er inkompatibel med (20b):

	objekt			objekt
(20a)	Jeg hørte [hende].	»	b.	Jeg hørte [hende snorke].

Med andre ord kan semantikken i (20) ikke uden videre levere evidens for at *hende* i (20b) ikke kan være objekt for *høre*, idet referenten for *jeg* faktisk hører referenten for *hende* både i (20a)

og i (20b). Boye (2002:27)⁴ indeholder imidlertid nedenstående eksempel (21a), der ligesom (21b) tydeligt viser at subjektet for en indlejret infinitiv efter et sanseverbum ikke kan fortolkes som om det også er objekt for sanseverbet selv:

	objekt		objekt
(21a)	? Vi så [den usynlige nervegas].	≠ b.	Vi så [den usynlige nervegas dræbe alle fårene].
(21c)	? Vi [de lydløse hørte vindmøller].	≠ d.	Vi [de lydløse vindmøller hørte blive kritiseret].

I det følgende vil jeg se på yderligere egenskaber ved ECM-konstruktionen for at finde argumenter for den analyse at subjektet for en indlejret infinitiv ikke kan fortolkes som om det også er objekt for verbet i den overordnede sætning.

Men først lidt om den anden konstruktion, *object control*.

3. "Object control"-konstruktionen

- (9a) De så [[hende] reparere bilen]. (EXCEPTIONAL CASE MARKING)
- (9b) De forbød [hende_i] [PRO_i at reparere bilen]. OBJECT CONTROL

I (9b) er der både et objekt for *forbyde* og et subjekt for *reparere*. Faktisk er der endda to objekter for *forbyde*, det ene er *hende* (som Hansen & Heltoft:1438 kalder det indirekte objekt), og det andet (som man måske så kunne kalde det direkte objekt) er den indlejrede infinitivsætning, [*PRO at reparere bilen*], som *hende* ikke er en del af. Subjektet for *reparere* er et ikke-hørbart element, som her noteres som *PRO*, og som står inde i den indlejrede sætning.

I (9b) har *PRO* og *hende* samme index, hvilket signalerer at de er koreferente.

⁴ På trods af følgende formulering i konklusionen i Boye (2002: 62): "Infinitivneksusen er en [...] konstruktion, hvis neksussubjekt opfører sig som sætningsobjekt, når infinitivneksusen er objekt for et transitivt verbum i aktiv diatese", går Boye (2002) ligesom nærværende artikel faktisk ind for at subjektet for en indlejret infinitiv ikke kan fortolkes som om det også er objekt for verbet i den overordnede sætning.

Denne koindexering svarer til Hansen & Heltoft's (2011: 125, 1419) konstruktionskoefficient (fx. O':S'', jf. (8) ovenfor). Begge dele er noget der skal oplyses udover selve strukturen, og både for Hansen & Heltoft (2011) og for den analyse jeg her argumenterer for, er denne type oplysning en del af leksikonposten for fx *forbyde*.

Forskellen er at for den analyse jeg her argumenterer for, er der kun to muligheder: Det verbum der styrer en infinitiv med usynligt subjekt, siger også hvor dette usynlige subjekts reference skal komme fra, nemlig fra verbets eget objekt, som ved *forbyde*, eller subjekt, som ved *love*:

(22a) De₁ forbød hende₂ [PRO₂ at reparere bilen]. OBJECT CONTROL

(22b) De₁ lovede hende₂ [PRO₁ at reparere bilen]. SUBJECT CONTROL

At PRO's reference kommer fra det overordnede objekt, er det der kaldes "objektskontrol".

(Der er faktisk en tredje mulighed, nemlig at der ikke står noget om referencen i nogen af de relevante leksikonposter, og så er resultatet "arbitrær" reference, som ved PRO i (25) nedenfor.)

For Hansen & Heltoft (2011) er der mange flere forskellige logisk mulige konstruktionskoefficienter, faktisk mindst 16.

Men er det ikke lidt fup når jeg sådan uden videre indfører et usynligt element, den tomme kategori PRO, som subjekt for infinitiven? Det kunne det måske være, i hvert fald hvis man ikke på anden måde kunne argumentere for den tomme kategoris eksistens, men det kan man. Idet der faktisk findes andre former for evidens for sådanne tomme kategorier, se (23)-(26) nedenfor, er sådanne usynlige infinitiv-subjekter snarere paralleller til sorte huller i astronomien eller til quarks i atomfysikken (som påpeget i Christensen & Vikner 2004:17-20). Selv om der er tale om ting vi ikke kan se, er der andre former for evidens der tyder på at de findes.

Hvis man antager PRO's eksistens, kan man fx undgå at skulle sige at *sig selv* kan have et objekt som antecedent, se (23b), noget man ellers ville være nødt til, se (23a):

(23a) De forbød hende₂ at fotografere sig selv₂.

(23b) De forbød hende₂ [PRO₂ at fotografere sig selv₂].

Det er ønskeligt at begrænse *sig selv*'s mulige antecedenter til subjekter, fordi det ellers ville være svært at forklare hvorfor *sig selv* ikke kan have et objekt som antecedent i følgende eksempel:

- (24a) * Jeg lovede hende₂ at fotografere *sig selv*₂.
 (24b) * Jeg₁ lovede hende₂ [*PRO*₁ at fotografere *sig selv*₂].

Hvis man antager *PRO*'s eksistens, kan man også undgå at skulle sige at *sig selv* kan undvære en antecedent, se (25b), noget man ellers ville være nødt til, se (25a):

- (25a) At fotografere *sig selv*₂ er ikke så svært med et digitalt kamera.
 (25b) [*PRO*₂ at fotografere *sig selv*₂] er ikke så svært med et digitalt kamera.

Det er ønskeligt at kunne insistere på at *sig selv* skal have en antecedent, fordi det ellers ville være svært at forklare hvorfor *sig selv* ikke kan undvære en antecedent i følgende:

- (26) * Vi fotograferede *sig selv*.

Det er klart at *sig selv* ikke kan have *vi* som antecedent her (deres morfologiske træk er ikke kompatible), men hvis *sig selv* kan undvære en antecedent i (25a), hvorfor kan det så ikke undvære en antecedent i (26)? Mit svar er at *sig selv* heller ikke kan undvære en antecedent i (25a), idet (25a) bør analyseres som (25b).

Så kunne man måske spørge hvorfor der ikke bare kan stå et usynligt *PRO* lige foran eller lige efter *vi* i (26), men hertil er svaret at jeg kun argumenterer for at infinitivsætninger uden synligt subjekt alligevel har et subjekt (*PRO*), og absolut ikke for at man kan indsætte *PRO* hvor man måtte have lyst, helt vilkårligt.

Hermed er vi klar til at sammenligne de to konstruktioner i forskellige sammenhænge, og se om de to analyser givet ovenfor kan kaste lys over sådanne data.

4. Forskelle mellem de to konstruktioner

4.1 Ekspletivt *der*

Det ekspletive *der* kan ikke være objekt, og derfor kan et sådant *der* kun forekomme i ECM-konstruktionen (hvor hele infinitivsætningen er objektet for det overordnede verbum *se*)⁵ og ikke i object control-konstruktionen, hvor *der* faktisk ville være objekt.

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(27) De så der stå ”banegård center” på den sydvendte mur.

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(28a) * De forbød der at stå ”banegård center” på den sydvendte mur.

(28b) * De tillod der at stå ”banegård center” på den sydvendte mur.

(28c) * De tvang der til at stå ”banegård center” på den sydvendte mur.

(28d) * De overtalte der til at stå ”banegård center” på den sydvendte mur.

(28e) * De bad der (om at) stå ”banegård center” på den sydvendte mur.⁶

⁵ Eksempel (27) er konstrueret, men den type eksempler forekommer også i aviser og på nettet: *Hvornår har man senest set der stå 'morsom' på en seriøs roman?* (Politiken, 14.10.2010, Kultursektionen, s. 2), *Personligt skal jeg dog have lidt fantasi for at se der komme en Rema 1000 der, siger Erik Fabrin.* (Frederiksborg Amts Avis, 18.10.2010, Hillerød-sektionen, s. 5), *Jeg er gået forbi Café Lola så mange gange, og har aldrig set der være mere end 5 mennesker derinde.* (www.yelp.dk/biz/lolas-café-og-sportsbar-københavn, 10.02.2014).

⁶ Her følger jeg Togeby (2003: 215), som antager at *bede* tager en *at*-infinitiv, også i de tilfælde hvor *at* mangler. For en alternativ analyse, som ser *bede* som et ECM-verbum og ikke som her som et object control-verbum, se Boye (2002). Derfor har Boyes (2002) analyse og denne artikel modsatrettede forventninger til eksempler med *bede*, se (32a) nedenfor vs. (17) i Boye (2002:26), og se endvidere (30e), (34e), (36e) og (38e), hvor Boye (2002) ville forvente at disse opfører sig ligesom ECM-eksemplerne (29), (33), (35) og (37), hvorimod denne artikel forventer at (30e), (34e), (36e) og (38e) opfører sig lige modsat af (29), (33), (35) og (37).

En sådan forklaring kræver således en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indlejrede subjekt i ECM-konstruktionen **IKKE** også er objekt for det overordnede verbum. (For mere om ekspletivt *der* fra et generativt synspunkt, se kap. 6 og 7 i Vikner 1995).

4.2 *Idiomatiske vendinger*

Det *det* som går over stok og sten i (29) og (30) opfylder ikke betingelserne for at være objekt for et sanseverbum – man kan nemlig ikke se eller mærke det. Det samme *det* opfylder heller ikke betingelserne for at være objekt for verber som *forbyde*, *tillade* eller *tvinge* – det er nemlig kun entiteter med en form for forstand som man kan forbyde, tillade eller tvinge til at gøre noget.

Selv om det *det* vi snakker om her, ikke kan være objekt for *mærke*, kan det alligevel forekomme i ECM-konstruktionen, (29). Til gengæld er det ikke muligt i object control-konstruktionen, (30).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(29) De mærkede det gå over stok og sten.

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(30a) * De forbød det at gå over stok og sten.

(30b) * De tillod det at gå over stok og sten.

(30c) * De tvang det til at gå over stok og sten.

(30d) * De overtalte det til at gå over stok og sten.

(30e) * De bad det (om at) gå over stok og sten.

Dette kan forklares ved at det i ECM-konstruktionen er hele infinitivsætningen der er objekt for det overordnede verbum *mærke*, hvorimod det i object control-konstruktionen faktisk er *det*, der ville være objekt.

En sådan forklaring kræver således en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indlejrede subjekt i ECM-konstruktionen **IKKE** også er objekt for det overordnede verbum.

4.3 *Vejr-udtryk*

Vejr-udtryk som *det tordner*, (31) og (32), er i en vis forstand parallelle til idiomatiske udtryk som *det gik over stok og sten* i (29) og (30).

Det *det* som kan tordne i (31) og (32), opfylder nemlig hverken betingelserne for at være objekt for et sanseverbum (man kan nemlig ikke se eller høre det) eller betingelserne for at være objekt for verber som *forbyde*, *tillade* eller *tvinge* (det er nemlig kun entiteter med en form for forstand som man kan forbyde, tillade eller tvinge til at gøre noget).

Selv om det *det* vi snakker om her, ikke kan være objekt for *høre*, kan det alligevel forekomme i ECM-konstruktionen, (31). Til gengæld er det ikke muligt i object control-konstruktionen, (32).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(31) De hørte det tordne hele natten.

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(32a) * De forbød det at tordne hele natten.

(32b) * De tillod det at tordne hele natten.

(32c) * De tvang det til at tordne hele natten.

(32d) * De overtalte det til at tordne hele natten.

(32e) * De bad det (om at) tordne hele natten.

Det er fordi det i ECM-konstruktionen er hele infinitivsætningen der er objekt for det overordnede verbum *mærke*, hvorimod det i object control-konstruktionen faktisk er *det*, der ville være objekt.

En sådan forklaring kræver således en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indlejrede subjekt i ECM-konstruktionen IKKE også er objekt for det overordnede verbum.

4.4 Mådesadverbialer

En anden forskel mellem de to konstruktioner i den analyse jeg foreslår her, er placeringen af starten på den indlejrede sætning. Det kan man blandt andet se når man anbringer et adverbial der modificerer hovedsætningens VP. (Argumentet er hentet hos Bailyn 2004:3).

Et sådant adverbial kan ikke anbringes efter *Henrik* i ECM-konstruktionen, (33), men det kan godt anbringes efter *Henrik* i object control-konstruktionen, (34).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(33) * De så Henrik med egne reparere bilen.
øjne

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(34a)	De forbød	Henrik	<u>på det</u>
<u>bestemtteste</u>	at	reparere	bilen.
(34b)	De tillod	Henrik	<u>meget</u>
<u>venligt</u>	at	reparere	bilen.
(34c)	De tvang	Henrik	<u>brutalt</u>	til	at	reparere
						bilen.
(34d)	De overtalte	Henrik	<u>let</u>	til	at	reparere
						bilen.
(34e)	De bad	Henrik	<u>høfligt</u>	(om	at)	reparere
						bilen.

I ECM-konstruktionen er det hele den indlejrede sætning der er objekt for det overordnede verbum *se*, og fordi *Henrik* dermed står inden i den indlejrede sætning, gør adverbialet det også. Idet et sådant adverbial kun kan modificere en VP i den sætning det står i, fører det til fortolkningsproblemer fordi *med egne øjne* kun dårligt kan modificere *reparere bilen*.

I object control-konstruktionen står *Henrik* derimod ikke i den indlejrede sætning, og derfor behøver adverbialet heller ikke at gøre det, hvilket igen betyder at vi kan fortolke adverbialerne som modifikatorer af hovedsætningens VP, og det giver meget mere mening end hvis de var modifikatorer af den indlejrede sætnings VP, dvs. af *reparere bilen*.

En sådan forklaring kræver en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indirekte objekt – *Henrik* i (34) – for matrix-verbet i object control-konstruktionen IKKE også er subjekt for det indlejrede verbum, *reparere*.

4.5 Substitution med det

I ECM-konstruktionen udgør *Ole reparere bilen* den indlejrede sætning (og dermed objektet for det overordnede verbum *se*), og derfor er substitution med *det* mulig, (35).

I object control-konstruktionen udgør *Ole (til) at reparere bilen* (for mig: *Ole (til) PRO at reparere bilen*) muligvis ikke en konstituent, og derfor er substitution med *det* umulig, (36).⁷

⁷ En fortsættelse som ...*og det gjorde jeg også* med *gjorde* i stedet for en gentagelse af matrixverbet ville være mulig i både (35) og (36), men det er fordi det så ville erstatte matrixverbets VP snarere end den indlejrede infinitivsætning, se Ørnsnes (2012, 2013:271).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(35) De så Ole reparere og det så jeg også bilen,

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(36a) * De forbød Ole at reparere og det forbød jeg også bilen,

(36b) * De tillod Ole at reparere og det tillod jeg også bilen,

(36c) * De tvang Ole til at repa- og det tvang jeg også (til) rere bilen,

(36d) * De over- Ole til at repa- og det over- jeg også (til) talte rere bilen, talte

En sådan forklaring kræver igen en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indlejrede subjekt i ECM-konstruktionen IKKE også er objekt for det overordnede verbum.

I object control-konstruktionen udgør *at reparere bilen* (for mig: *PRO at reparere bilen*) den indlejrede sætning (og dermed det ene af objekterne for det overordnede verbum *forbyde*), og derfor er substitution med *det* mulig, (38).

Til gengæld udgør *reparere bilen* ikke den indlejrede sætning i ECM-konstruktionen, og her er substitution med *det* umulig, (37).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(37) * De så Ole reparere og det så jeg ham også bilen,

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(38a) De forbød Ole at repare- og det forbød jeg ham også re bilen,

(38b) De tillod Ole at repare- og det tillod jeg ham også re bilen,

(38c) De tvang Ole til at repare- og det tvang jeg ham også til re bilen,

(38d) De over- Ole til at repare- og det over- jeg ham også til talte re bilen, talte

En sådan forklaring kræver igen en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indirekte objekt – *Ole* i (38) – for matrix verbet i object control-konstruktionen IKKE også er subjekt for det indlejrede verbum, *reparere*.⁸

4.6 *Semantiske forskelle mellem den aktive og den passive version af infinitivsætningen*

I ECM-konstruktionen udgør hele den indlejrede sætning objektet for det overordnede verbum *se*, og derfor er der en forskel mellem den aktive a-version (med *Ole* som subjekt) og den passive b-version (med *Henrik* som subjekt). I begge tilfælde beskriver den indlejrede sætning det der bliver set, (39).

I object control-konstruktionen på den anden side er det *Ole* der er objekt for det overordnede verbum i a-versionen, mens det er *Henrik* der er objekt i b-versionen, og det gør en stor forskel. De to versioner betyder derfor to forskellige ting i (40)-(43). (Argumentet er hentet hos Huddleston & Pullum 2002: 1202, og findes også fx hos Togeby 2003: 214).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

- (39a) De så Ole fotografere Henrik.
 (39b) ≈ De så Henrik blive fotograferet af Ole.

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

- (40a) De forbød Ole at fotografere Henrik.
 (40b) ≠ De forbød Henrik at blive fotograferet af Ole.

- (41a) De tillod Ole at fotografere Henrik.
 (41b) ≠ De tillod Henrik at blive fotograferet af Ole.

- (42a) De tvang Ole til at fotografere Henrik.
 (42b) ≠ De tvang Henrik til at blive fotograferet af Ole.

- (43a) De overtalte Ole til at fotografere Henrik.
 (43b) ≠ De overtalte Henrik til at blive fotograferet af Ole.

⁸ Grunden til at substitution med *det* er umulig i (37), selvom *det* ellers godt kan substituere en infinitiv-VP, fx.

(i) *Ole vil reparere bilen, og det vil jeg også*

kan så netop være at *det* substituerer en slags objekt i (i) men ikke i (37). Dette kunne måske begrundes med at *det* kan få kasus tilskrevet af *vil* i (i), hvorimod der ikke er noget element i (37) der kan tilskrive *det* kasus.

En sådan forklaring kræver igen en analyse i stil med den jeg foreslår her, hvor det indlejrede subjekt i ECM-konstruktionen (*Ole/Henrik*) IKKE også er objekt for det overordnede verbum, i modsætning til object control-konstruktionen hvor *Ole/Henrik* netop er objekt for det overordnede verbum.

5. Konklusion

Jeg er altså uenig ikke blot med Mikkelsen (1911: 109, §39), men også med Hansen & Heltoft (2011: 1419), når de analyserer *hende* i (44a) som både objekt for *se* og subjekt for *reparere*:

(44a) De så hende reparere bilen

(44b) De forbød hende at reparere bilen

Jeg har argumenteret for at objektet for *se* i (44a) er hele den indlejrede sætning *hende reparere bilen*, og dermed også for at *hende* i (44a) udelukkende er subjekt for *reparere*, som i (45a).

EXCEPTIONAL CASE MARKING (ECM)

(45a) De så [[hende] reparere bilen]

OBJECT CONTROL (OBJ CONTR)

(45b) De forbød [hende]_i [PRO_i reparere bilen]
at

Jeg har også argumenteret for at *forbyde* i (44b) derimod har to forskellige objekter, på den ene side *hende*, og på den anden side den indlejrede infinitivsætning, [*PRO at reparere bilen*]. Derfor antog jeg endvidere at subjektet for *reparere* i (44b) er et usynligt element, *PRO*, som er koreferent med *hende*, som illustreret i (45b).

Jeg mener som sagt ikke at der er noget skummelt ved at indføre et usynligt element, når der ellers er evidens for dets eksistens, selvom det er usynligt (ligesom med f.eks. sorte huller i astronomien). Jeg anførte her to forhold som jeg mener udgør evidens af denne type. Det ene forhold var det at man ved antagelsen af et usynligt subjekt for visse infinitiver vil kunne undgå at skulle sige at *sig selv* kan have et objekt som antecedent, (23). Det andet forhold var at man ved antagelsen af et usynligt subjekt for visse infinitiver vil kunne undgå at skulle sige at *sig selv* kan undvære en antecedent, (25).

Endelig har jeg prøvet at vise at hvis man antager den grundlæggende forskel mellem de to konstruktioner at *hende* er objekt for det overordnede verbum i (44b)/(45b), og ikke i (44a)/(45a), så kan man forklare en række interessante forskelle mellem de to konstruktioner hvad angår ekspletivt *der* (afsnit 4.1), idiomatiske vendinger (4.2), vejr-udtryk (4.3), mådesadverbialer (4.4), substitution med *det* (4.5) og endelig visse semantiske forskelle mellem den aktive og den passive version af infinitivsætningen (4.6).

Litteratur

- Bailyn, John F.: Control, ECM and other Topics. Hand-out fra kurset *Knowing Generative Syntax*, Universitet i Novi Sad, 2004. <[http://www.sinc.sunysb.edu/Clubs/nels/jbailyn/NS04-8\(ControlECM\).pdf](http://www.sinc.sunysb.edu/Clubs/nels/jbailyn/NS04-8(ControlECM).pdf)>
- Bjerre, Tavs, Eva Engels, Henrik Jørgensen & Sten Vikner: Points of convergence between functional and formal approaches to syntactic analysis, i: *Working Papers in Scandinavian Syntax* 82, 2008, s. 131-166. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/bjer08a.pdf>
- Boye, Kasper: Den danske infinitivneksus: Distribution, funktion og diakroni. *Danske Studier* 2002, s. 17-68.
- Christensen, Ken Ramshøj & Sten Vikner: Theories of (Long-Distance) Dependencies. Hand-out fra foredrag, *Workshop on Comparative and Theoretical Syntax: When and why do constituents move?*, Aarhus Universitet, 14.-16.12.2004. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/handouts/christensen-vikner-ho-2004-dependencies.pdf>
- Diderichsen, Paul: 1946, *Elementær Dansk Grammatik*, København. 3. udg. 1962.
- Haegeman, Liliane: 1994, *Introduction to Government and Binding Theory*, 2. udg., Oxford.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft: Konstruktion og valens – Objekt med verbal infinitiv som eksempel, i: *Ny forskning i grammatik* 12, Kasper Boye et al. (red.), Rask Supplement vol. 17, 2005. Odense, s. 99-117.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft: *Grammatik over det Danske Sprog*. København 2011.
- Huddleston, Rodney & Geoffrey Pullum: *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge 2002.
- Mikkelsen, Kristian: *Dansk ordføjningslære*, København 1911. Genoptrykt 1975.

- Togeby, Ole: *Fungerer denne sætning? - Funktionel dansk sproglære*. København 2003.
- Vikner, Sten: Parameters of Binder and of Binding Category in Danish, i: *Working Papers in Scandinavian Syntax* 23, 1985. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn85a.pdf>
- Vikner, Sten: Case Assignment Differences Between Danish and Swedish i *Proceedings of the Seventh Biennial Conference of Teachers of Scandinavian Studies in Great Britain and Northern Ireland*, i: Robin Allan & Michael P. Barnes (eds.), London 1987, pp. 262-281. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn87a.pdf>
- Vikner, Sten: *Verb Movement and Expletive Subjects in the Germanic Languages*. New York 1995.
- Vikner, Sten: Dansk Funktionel Lingvistik - spredte og kritiske bemærkninger. Hand-out fra foredrag, Lingvistkredsen i København, 27.09.2005. <www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn05horingvkr.pdf>
- Vikner, Sten: Trees and Fields and Negative Polarity, i: *Hermes* 47, 2011, s. 39-55. (Særnummer i anledning af Torben Thranes emeritering). <<http://www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn11a.pdf>>
- Vikner, Sten: The syntax of Danish: Does it grow on trees or in the fields? Hand-out fra foredrag, *Third International Workshop on Germanic Languages (with Special Focus on Scandinavian)*, Freie Universität Berlin, 16.03.2012. <<http://www.hum.au.dk/engelsk/engsv/handouts/vikner-ho-2012-FU-Berlin.pdf>>
- Ørsnes, Bjarne: Non-finite do-support and object shift in Danish, hand-out fra foredrag, *Workshop on Scandinavian Object Shift*, Göteborgs Universitet, March 22.-23.03.2012.
- Ørsnes, Bjarne: VP anaphors and Object Shift: What do VP anaphors reveal about the licensing conditions for Object Shift in Danish? *Nordic Journal of Linguistics* 36, 2013. s. 245-274.